

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

506. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 18. A 19. MARCA 2015

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Dnešný systém určený na garantovanie bezpečnosti potravín a dodávok potravín v EÚ a možnosti na jeho zlepšenie“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 268/01)

Spravodajca: Igor ŠARMÍR

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 27. februára 2014 rozhodol podľa článku 29A vykonávacích predpisov k rokovaciemu poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Dnešný systém určený na garantovanie bezpečnosti potravín a dodávok potravín v EÚ a možnosti na jeho zlepšenie“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 5. marca 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 506. plenárnom zasadnutí 18. a 19. marca 2015 (schôdza z 18. marca 2015) prijal 181 hlasmi za, pričom 9 členov hlasovalo proti a 17 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny (EHSV) oceňuje, že bezpečnosť potravín patrí k prioritám Európskej únie a že bol zavedený solídny systém, ktorý ju má zaručiť. Víta predovšetkým skutočnosť, že bezpečnosť potravín spadá od roku 2002 do právomoci špecializovanej agentúry, Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín (EFSA), ktorá disponuje všetkými prostriedkami potrebnými na posúdenie bezpečnosti výrobkov uvádzaných na európsky trh.

1.2. EHSV sa domnieva, že agentúra EFSA počas svojho pôsobenia dokázala svoju kompetentnosť. Nepochybne plní veľmi dôležitú úlohu, pokiaľ ide o predchádzanie zdravotným rizikám v Európe. Vďaka nej má EÚ jeden z najúčinnejších systémov ochrany verejného zdravia vo svete. Avšak vzhľadom na to, že verejné zdravie je mimoriadne citlivou témou a že dôvera spotrebiteľov je pre EFSA veľmi dôležitou prioritou, je nevyhnutné ďalej skúmať možnosti na zlepšenie súčasného systému, najmä z toho dôvodu, že vedecký výskum identifikoval nové výzvy a otázky. V záujme tohto cieľa by chcel EHSV predložiť niekoľko návrhov.

1.3. Transparentnosť postupu hodnotenia nových produktov, či už chemických alebo iných, ktoré vstupujú do potravinového reťazca, je rozhodne dôležitou podmienkou z hľadiska dôvery spotrebiteľov v tento systém a posudzované produkty. EHSV sa domnieva, že určité aspekty v tejto oblasti by sa dali zlepšiť. Napríklad regulačné štúdie, ktoré predkladajú výrobcovia a ktoré musia dokázať bezpečnosť daného výrobku, sa neuvádzajú v odborných časopisoch. Odborná obec nielenže nemá systematicky prístup k nespracovaným údajom, ktoré sa v nich uvádzajú, ale pri viacerých štúdiách bolo otvorene uplatnené obchodné tajomstvo. EHSV je presvedčený, že to z právneho hľadiska nie je opodstatnené, lebo podľa samotnej agentúry EFSA údaje z regulačných štúdií nie sú dôverné.

1.4. EHSV žiada Európsku komisiu, aby vykonala zmeny príslušných predpisov v tom zmysle, aby po expertíze vykonanej EFSA boli príslušné regulačné štúdiá, ako aj nespracované údaje z týchto štúdií, povinne systematicky zverejňované na webovej stránke EFSA.

1.5. EHSV oceňuje jej nedávne iniciatívy proaktívne zverejňovať informácie.

1.6. Agentúra sa v minulosti ocitla v chýlostivej situácii z dôvodu stretov záujmov niekoľkých jej expertov. EHSV pozitívne hodnotí úsilie, ktoré EFSA vyvinula v roku 2012 na normalizovanie situácie, ale odporúča zachovať obozretnosť vzhľadom na mimoriadnu citlivosť tohto aspektu týkajúceho sa úradného hodnotenia.

1.7. Úlohu EFSA komplikuje skutočnosť, že súčasťou vedeckej literatúry sú i štúdiá, na ktorých výsledky mal evidentný vplyv zdroj ich financovania, a preto by mohli byť predmetom veľkých sporov. EHSV odporúča, aby EFSA venovala osobitnú pozornosť tomuto javu, pretože odborná literatúra je dôležitou referenciou v rámci postupu hodnotenia.

1.8. EHSV oceňuje veľké úsilie, ktoré vyvinula EFSA v posledných rokoch s cieľom lepšie pochopiť účinok zmesí a vypracovať nové metodológie, ktoré sa budú môcť použiť pri postupe hodnotenia, a nabáda EFSA, aby ich čo najrýchlejšie začala uplatňovať v praxi.

1.9. EHSV odporúča, aby sa zásada „všetko je jed a nič nie je jed, toxicita závisí od dávky“ uplatňovala opatrne, lebo značná časť endokrinológov už 20 rokov prináša dôkazy o tom, že v prípade látok nazývaných „endokrinné disruptory“ rozhodujúcim faktorom nie je dávka, ale okamih vystavenia. Tieto nové poznatky zatiaľ neboli zohľadnené v regulačnom rámci, ako na to už upozornil aj Európsky parlament vo svojej nedávno zverejnenej správe ⁽¹⁾.

1.10. EHSV odporúča Európskej komisii, aby na základe konzultácií s endokrinológmi stanovila zoznam produktov, ktoré môžu mať negatívny vplyv na rozvoj endokrinného systému. EHSV žiada Európsku komisiu, aby na látky uvedené na tomto zozname, uplatňovala zásadu predbežnej opatrnosti, až kým sa v rámci vedeckej obce nedosiahne konsenzus v tom, či sú tieto látky z hormonálneho hľadiska nebezpečné alebo neškodné.

1.11. Škodcovia a choroby dovezené z tretích krajín môžu mať katastrofálne následky pre výrobcov a spotrebiteľov Európskej únie. Nevyhnutnými faktormi na zabezpečenie koherentnosti systému sú posilnenie kontrol na hraniciach, uplatňovanie zásady reciprocity a politická vôľa európskych orgánov.

1.12. EÚ sa musí opierať o obchodné nástroje, ktoré neoslabujú záruky v oblasti bezpečnosti potravín európskych občanov. Pri revízii právnych predpisov vo fytoosanitarnej oblasti a v oblasti zdravia zvierat by sa mala využiť príležitosť, aby sa zlepšilo zavádzanie kontrolných systémov, ktoré sa budú jednotne uplatňovať, a prijali opatrenia, ktoré zabránia negatívnym následkom v sociálnej, environmentálnej a ekonomickej oblasti.

1.13. EHSV žiada, aby sa zabezpečila úplná vysledovateľnosť potravín od poľnohospodárskeho podniku až ku konečnému spotrebiteľovi (vrátane dovážaných potravín), aby si spotrebiteľia mohli vybrať potraviny určitej kvality, ktoré rešpektujú normy bezpečnosti platné v EÚ.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Toto stanovisko sa zaoberá dvoma témami, ktoré sa mierne odlišujú, ale majú spoločného menovateľa: uistiť európsku spoločnosť o dostupnosti bezpečných potravín na trhu. Prvá časť sa venuje súčasnému systému hodnotenia nových produktov, ktoré majú vstúpiť do potravinového reťazca, a cieľom druhej časti je upozorniť na určité problematické aspekty, ktoré predstavuje medzinárodný obchod v súvislosti s agropotravinárskym tovarom tak pre poľnohospodárov, ako aj pre spotrebiteľov a občanov všeobecne.

2.2. Bezpečnosť potravín je jednou z oficiálnych priorít EÚ a z inštitucionálneho hľadiska ju nepochybne dobre zabezpečuje Európska komisia a EFSA. Možno považovať za nepopierateľné, že riadenie mikrobiologických rizík v tejto oblasti je pod kontrolou. V priebehu 20. storočia sa však okrem mikrobiologických rizík objavili aj chemické riziká, pričom v tejto oblasti je situácia menej jasná.

⁽¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. marca 2013 o ochrane verejného zdravia pred látkami narušujúcimi endokrinný systém [2012/2066(INI)].

2.3. Počas uplynulých 60 rokov bolo do životného prostredia uvoľnených vyše 100 tisíc nových molekúl, ktoré sú produktom syntetickej chémie. Napriek tomu len zanedbateľná časť (1 – 2 %) bola posúdená z hľadiska možných rizík pre ľudské zdravie⁽²⁾, čo je okrem iného znepokojujúce z hľadiska bezpečnosti potravín. Okrem látok, ktoré priamo vstupujú do potravinového reťazca (potravinárske prídavné látky, rezíduá pesticídov alebo plastov) a ktorých sa v zásade týka postup hodnotenia, nepriamo môžu vstúpiť do tohto reťazca prostredníctvom pôdy, vzduchu a vody aj iné látky.

2.4. Niektoré produkty syntetickej chémie už boli po viac či menej dlhodobom používaní a konzumácii stiahnuté z trhu, pretože vedecké dôkazy potvrdili ich toxicitu a/alebo rakovinotvorný potenciál (pozri napríklad bod 2.5). Ďalšie produkty však napriek viac či menej opodstatneným podozreniam vedcov zatiaľ zakázané neboli. Preto je celkom namieste otázka, aká je súvislosť medzi vystavením obyvateľstva týmto novým produktom syntetickej chémie na jednej strane a exponenciálnym nárastom výskytu rakovinových ochorení, neurodegeneratívnych ochorení, sterility, cukrovky alebo obezity vo vyspelých krajinách na strane druhej.

2.5. EÚ zaviedla spoľahlivý systém na predchádzanie rizikám spojeným so vstupom nových produktov, či už chemických alebo iných, do potravinového reťazca. Na inštitucionálnej úrovni je za riadenie rizík zodpovedná Európska komisia (GR SANCO), zatiaľ čo EFSA, európska agentúra s kompetenciami v technickej oblasti, zodpovedá za posudzovanie rizík. Zavedenie nového systému už prinieslo niekoľko výsledkov, ktoré môžu spotrebiteľov upokojiť: napríklad po dôkladnom hodnotení sa v rokoch 2000 až 2008 výrazne znížil počet pesticídov povolených v EÚ (z 1 000 na 250). Tento vývoj ale na druhej strane znepokojuje poľnohospodárov, ktorí začínajú pociťovať nedostatok aktívnych látok na boj proti škodcom. Veľký počet týchto aktívnych látok zakázaných v EÚ je paradoxne povolených v tretích krajinách, ktoré vyvážajú svoje výrobky na európsky trh.

2.6. Napriek existencii solídneho systému, skúsenosti s jeho fungovaním ukázali, že niektoré aspekty expertízy sa dajú ešte zlepšiť a navyše nové vedecké objavy a ich komerčné uplatnenie často predstavujú pre postup hodnotenia nové výzvy. Ide o výzvy systémového a metodologického charakteru.

3. Možnosti na zlepšenie systému posudzovania nových produktov používaných na výrobu potravín

3.1. Hodnotenie, ktoré vypracúva EFSA, vychádza z vedeckej štúdie dokazujúcej bezpečnosť daného výrobku. Podľa súčasnej legislatívy musí túto štúdiu predložiť žiadateľ, t. j. spoločnosť, ktorá chce uviesť daný výrobok na trh. Ide však o nie veľmi uspokojivý aspekt, pretože výsledky vedeckých štúdií sa môžu radikálne líšiť v závislosti od zdroja ich financovania (pozri bod 3.4). Je však pravda, že právne predpisy EÚ uplatňované agentúrou EFSA stanovujú podmienky, ktoré sa majú dodržiavať pri vykonávaní týchto štúdií, a pre nasledujúce štádiá postupu hodnotenia aj mechanizmy, ktoré by mali vyvažovať tendenciu opísanú v predchádzajúcej vete.

3.2. Ďalším problematickým aspektom postupu hodnotenia je dôverný charakter týchto regulačných štúdií, ktorý sa zdá byť diskutabilný: štúdie nie sú uverejňované vo vedeckých časopisoch a na nespracované údaje sa často vzťahuje „obchodné tajomstvo“, čo vedeckej obci znemožňuje vykonanie vlastného posudku⁽³⁾. Chápeme, že je nevyhnutné, aby sa prostredníctvom obchodného tajomstva chránili údaje a informácie týkajúce sa nových produktov, ktoré by mohli odhaliť buď zloženie produktov alebo ich výrobný proces. Toto ale nie je prípad dať regulačných štúdií, ktoré prezrádzajú iba reakciu laboratórnych zvierat, ktoré konzumovali skúmané produkty. Keďže v takomto prípade uplatňovanie obchodného tajomstva nie je opodstatnené ochranou legitímnych záujmov výrobcov⁽⁴⁾, EHSV ho považuje za nekalé a žiada upraviť legislatívu tak, aby boli po vykonaní expertízy EFSA nespracované údaje z regulačných štúdií systematicky sprístupňované vedeckej obci (prostredníctvom internetovej stránky agentúry).

⁽²⁾ K tomuto odhadu dospeli nezávisle Vincent Coglianò z Medzinárodnej agentúry pre výskum rakoviny (IARC) a Andreas Kortenkamp, ktorý vedie Stredisko toxikológie na Londýnskej univerzite.

⁽³⁾ Napríklad nespracované údaje regulačnej štúdie o geneticky modifikovanej kukurici MON 863 boli sprístupnené vedeckej obci až na základe rozhodnutia nemeckého súdu v roku 2005 a v januári 2013 spoločnosť Monsanto pohrozila EFSA žalobou za „vzradenie obchodného tajomstva“, pretože riaditeľka EFSA pod tlakom médií a časti vedeckej obce zverejnila na internete údaje o kukurici GM NK 603.

⁽⁴⁾ Podľa samotnej agentúry EFSA nie sú regulačné (referenčné) štúdie dôverné.

3.3. EFSA je verejná agentúra, ktorá bola zriadená na účely nezávislého vedeckého posudzovania nových produktov používaných na výrobu potravín. V minulosti však bola terčom kritiky pre strety záujmov niektorých jej expertov, ktorí boli vo väčšine prípadov zároveň konzultantmi inštitútu ILSI⁽⁵⁾. EHSV oceňuje, že v roku 2012 EFSA vyvinula veľké úsilie na vyriešenie tohto problému, takže situácia sa následne znormalizovala. Vzhľadom na citlivý charakter tohto aspektu EHSV odporúča byť i naďalej obozretný.

3.4. V rámci hodnotenia sa príslušné agentúry odvolávajú aj na štúdie v danej oblasti, ktoré boli zverejnené v odbornej literatúre. Bolo však dokázané, že výsledky vedeckých štúdií sa môžu radikálne líšiť v závislosti od zdroja ich financovania⁽⁶⁾. Nezávislosť výskumných pracovníkov je zásadná pre zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti systému, a úlohu EFSA komplikuje potreba rozlišovať medzi vedeckými štúdiami na vysokej úrovni a štúdiami, ktorých hodnota je spochybiteľná z dôvodu metodologických chýb alebo iných chýb.

4. Možnosti na zlepšenie metodológie hodnotenia potenciálne nebezpečných produktov

4.1. Metodológia hodnotenia chemických látok, ktoré môžu byť súčasťou potravín, vychádza z tzv. Paracelsovho princípu. Podľa tohto princípu „všetko je jed a nič nie je jed, toxicita závisí len od dávky“. Pre každý produkt teda stačí stanoviť „pripustnú dennú dávku“ (PDD). Inými slovami veľká väčšina nových produktov sa môže denne konzumovať pod podmienkou, že sa neprekročí stanovené množstvo.

4.2. Celé storočia sa uplatňovanie Paracelsovho princípu považovalo za spoľahlivé. Ale nové syntetické látky, ktoré už niekoľko desaťročí tvoria zložky potravín, predstavujú novú výzvu, a vylučujú slepé uplatňovanie tohto princípu.

4.3. Prvý problém sa týka kontroly konzumovaných potravín u ľudí ako jednotlivcov. Spotrebiteľia totiž vôbec nevedia, že existuje PDD, a preto nemajú možnosť, hoci len teoreticky, kontrolovať, že neprekračujú „povolené“ množstvo konkrétnej látky, ktorú môžu obsahovať viaceré potraviny konzumované každodenne⁽⁷⁾. V skutočnosti je tento koncept veľmi vedecký a odborný a jeho uplatňovanie sa obmedzuje len na úzky okruh odborníkov.

4.4. Ľudský organizmus nie je vystavený iba jednej chemickej látke, ale veľkému množstvu rezíduí pesticídov, plastových látok a prídavných látok obsiahnutých v potravinách. PDD je však stanovená iba pre každú chemickú látku samostatne a neprihliada sa na možný kumulatívny, alebo dokonca synergický účinok. Tento účinok žiaľ ani zďaleka nie je čisto hypotetický, pretože viaceré štúdie už preukázali, že kumulovaný účinok viacerých látok, pri ktorých samostatné testy nepoukázali na žiaden problém, môže mať závažné dôsledky⁽⁸⁾.

4.5. Agentúry zodpovedné za posúdenie možných nebezpečných výrobkov, ako napríklad EFSA alebo FDA v Spojených štátoch, už niekoľko rokov skúmajú kumulatívny a synergický účinok, ale výsledky ich úsilia sa zatiaľ nepremietli do právnych predpisov⁽⁹⁾, čo je spojené s vedeckými ťažkosťami a zložitou touto úlohou. EFSA však uvádza, že už čoskoro bude môcť vedecké poznatky získané v tejto oblasti začleniť do regulačných predpisov, a EHSV ju vyzýva, aby to urobila čo najskôr.

⁽⁵⁾ ILSI (International Life Science Institute – Medzinárodný inštitút pre vedy o živej prírode) je lobistická organizácia nadnárodných spoločností pôsobiacej v oblasti agrochémie, agropotravinárstva a biotechnológie, ako je napríklad Coca-Cola alebo Monsanto. Na jar 2012 po zverejnení správy Európskeho dvora auditorov (osobitná správa č. 15/2012), v ktorej sa poukazuje na nedostatočnú transparentnosť pri riadení stretu záujmov v rámci EFSA, Európsky parlament odložil do druhého čítania svoje rozhodnutie o schválení rozpočtu tejto agentúry na rok 2010 dotedy, kým nebude disponovať dodatočnými informáciami o politike, ktorú agentúra uplatňuje v oblasti stretu záujmov.

⁽⁶⁾ Pozri napríklad Frederick vom Saal a Claude Hughes, *An extensive new literature concerning low-dose effects of bisphenol-A shows the need for a new risk assessment*, Environmental Health Perspectives, vol. 113, august 2005, s. 926 – 933.

⁽⁷⁾ Napríklad umelé sladidlo aspartám je prítomné v 6 000 rôznych výrobkoch.

⁽⁸⁾ Napríklad Sofie Christiansen, Ulla Hass a kol., *Synergic disruption of external male sex organ development by a mixture of four antiandrogens*, Environmental Health Perspectives, vol. 117, č. 12, december 2009, s. 1839 – 1846.

⁽⁹⁾ V roku 2006 európsky komisár zodpovedný za poľnohospodárstvo vo svojej odpovedi na otázky poslanca parlamentu Paula Lannoya uznal existenciu právneho vákuu v otázke hodnotenia zmesí. Od tohto priznania však nedošlo k žiadnemu výraznému posunu.

4.6. Napokon Paracelsov princíp bol spochybnený fenoménom tzv. endokrinných disruptorov. Ide o chemické látky, ktoré môžu napodobňovať funkciu prirodzených hormónov, najčastejšie ženského hormónu estrogén. Podľa názoru významnej časti endokrinológov majú tieto látky často škodlivé účinky, ak je ľudský organizmus vystavený dávkam podstatne nižším, než je PDD⁽¹⁰⁾. Bolo dokázané, že v prípade endokrinných disruptorov rozhodujúcim faktorom nie je dávka, ale okamih vystavenia. V tomto prípade je najnebezpečnejším obdobím obdobie vývoja endokrinného systému jednotlivca (prenatálne štádium, ranné detstvo a puberta). Ďalšou špecifickou črtou endokrinných disruptorov je skutočnosť, že ich toxicita sa môže prejaviť niekoľko rokov, či dokonca desaťročí po tom, ako bol človek vystavený ich pôsobeniu.

4.7. Veľké množstvo látok, či už prírodných alebo syntetických, dnes endokrinológovia považujú za endokrinné disruptory a viaceré z nich sa pravidelne vyskytujú v potravinách. Ide napríklad o viaceré pesticídy, dioxíny, polychlórované bifeny alebo ftaláty, ale v súčasnosti sa najviac diskutuje o obalovom materiáli s názvom bisfenol A⁽¹¹⁾.

4.8. Bolo dokázané, že endokrinné disruptory sa rozhodujúcim spôsobom podieľajú na znepokojujúcom znižovaní plodnosti mužov (jav zaznamenaný od druhej svetovej vojny), na výraznom zvýšení prípadov rakoviny semenníkov a prostaty u mužov a rakoviny prsníka u žien, ako i na ďalších závažných patologických ochoreniach⁽¹²⁾.

4.9. Príslušné európske orgány, konkrétne EFSA a GR SANCO, vážajú prijať opatrenia dôrazne odporúčané endokrinológmi, pretože podľa nich názor vedeckej obce v otázke škodlivého účinku veľmi nízkych dávok⁽¹³⁾ nie je jednotný. Ale podľa veľkej časti vedcov, ktorí uskutočňujú pôvodný výskum v oblasti endokrinológie, je účinok veľmi nízkych dávok látok, ktoré považujú za endokrinné disruptory, veľmi nebezpečný, najmä pre tehotné ženy a malé deti. Podľa nich ide o preukázanú skutočnosť podloženú tisíckami vedeckých štúdií⁽¹⁴⁾, zatiaľ čo podľa názoru EFSA je účinok veľmi malých dávok iba obyčajnou hypotézou.

4.10. V nadväznosti na hĺbkovú správu⁽¹⁵⁾, ktorú si objednalo GR ENV a ktorá potvrdila názor endokrinológov, GR SANCO vyzvalo v októbri 2012 EFSA, aby sa zaoberala kritériami definície endokrinných disruptorov a aby posúdila relevantnosť existujúcich testovacích metód v tejto oblasti. Tieto kroky ale doteraz neboli uskutočnené a Európska komisia zatiaľ navrhuje len plán obsahujúci základné kritériá pre definovanie endokrinných disruptorov⁽¹⁶⁾. Samotné vymedzenie definície je teda presunutú na koniec roka 2016.

4.11. Komunita endokrinológov viackrát vyjadrila svoj nesúhlas s postojom EFSA a ostatných poradných orgánov alebo regulačných agentúr v otázke endokrinných disruptorov, a to najmä vo vyhlásení o konsenze, ktoré zverejnila Americká endokrinologická spoločnosť, ktorej členmi je vyše tisíc odborníkov⁽¹⁷⁾, ale aj na medzinárodnom kolokviu usporiadanom v septembri 2012 v Berlíne alebo v „Berlaymontskom vyhlásení“ z mája 2013⁽¹⁸⁾. Všetci signatári tohto vyhlásenia sú odborníci, ktorí aktívne uverejňujú odborné práce na túto problematiku a podľa ktorých je naliehavé, aby právne predpisy EÚ prihliadli na poznatky nazhromaždené v priebehu rokov. Napríklad najnovšie nariadenie o pesticídoch z marca 2013 ukladá povinnosť uskutočniť testy, aby sa zistilo, či je nový výrobok okrem iného mutagénny, ale nestanovuje povinnosť posúdiť jeho hormonálnu aktivitu. Z toho je zrejmé, že príslušné orgány ešte ani zďaleka nepovažujú obavy endokrinológov za dôležité.

⁽¹⁰⁾ Berlaymontské vyhlásenie o endokrinných disruptoroch, 2013.

⁽¹¹⁾ V roku 2008 Kanada zakázala predaj dojčenských fliaš s obsahom bisfenolu A, EÚ nasledovala jej príklad v roku 2011. Od 1. januára 2015 Francúzsko zakázalo používanie bisfenolu A vo všetkých produktoch, ktoré majú prísť do styku s potravinami. Tento zákaz sa opiera o vedecký posudok národnej agentúry ANSES. EFSA vydala 21. januára 2015 stanovisko, podľa ktorého pri súčasných úrovniach vystavenia nepredstavuje bisfenol A žiadne riziko pre zdravie spotrebiteľov akejkoľvek vekovej kategórie.

⁽¹²⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. marca 2013 o ochrane verejného zdravia pred látkami narušujúcimi endokrinný systém [2012/2066(INI)], Berlaymontské vyhlásenie o endokrinných disruptoroch z roku 2013, odôvodnenie A a C.

⁽¹³⁾ EFSA sa odvoláva najmä na kolokvium usporiadané v júni 2012 v Bruseli, medzi účastníkmi ktorého mali odborníci v oblasti endokrinológie len menšinové zastúpenie.

⁽¹⁴⁾ Tvrdenie amerického endokrinológa Fredericka vom Saala počas medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala v septembri 2012 v Berlíne.

⁽¹⁵⁾ Andreas Kortenkamp, Olwenn Martin, Michael Faust, Richard Evans, Rebecca McKinlay, Frances Orton a Erika Rosivatz, *State of the art assessment of endocrine disruptors*, záverečná správa, 23. decembra 2011.

⁽¹⁶⁾ Plán Európskej komisie na tému *Defining criteria for identifying Endocrine Disruptors in the context of the implementation of the Plant Protection Product Regulation and Biocidal Products Regulation*, jún 2014.

⁽¹⁷⁾ Evanthia Diamanti-Kandarakis a spol., *Endocrine-disrupting chemicals: an Endocrine Society scientific statement*, *Endocrine Reviews*, vol. 30, č. 4, jún 2009, s. 293 – 342.

⁽¹⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 10.

4.12. EHSV považuje za naliehavé, aby sa v právnych predpisoch začalo prihliadať na poznatky nazhromaždené v oblasti endokrinológie, a súhlasí preto s pozíciou Európskeho parlamentu ⁽¹⁹⁾. Napriek tomu, že názor „vedeckej obce v širšom zmysle slova“ nie je jednotný, stanovisko veľkej časti endokrinológov by malo stačiť na to, aby sa v súvislosti s látkami, ktoré endokrinológovia považujú za endokrinné disruptory, uplatňovala prinajmenšom zásada predbežnej opatrnosti.

5. Medzinárodný obchod: škodcovia a choroby v poľnohospodárstve

5.1. Svetová obchodná organizácia (WTO) vyžaduje od svojich členov, aby viedli rokovania, ktorých cieľom je pokračovať v obchodovaní s poľnohospodárskymi produktmi a uľahčiť ho, a zároveň aby výrazne a postupne znížili domácu pomoc a ochranu svojich výrobkov, a tak podporili čoraz väčšiu liberalizáciu.

5.2. Na celosvetovom trhu sa v dôsledku čoraz väčšej liberalizácie, intenzívnejšieho obchodovania s rastlinnými produktmi a ďalších obchodných dohôd, ktoré EÚ uzatvára s tretími krajinami, riziko výskytu nových škodcov a chorôb neustále zvyšuje.

5.3. Európski producenti sú veľmi znepokojení a silne sa obávajú príchodu škodcov, ktorí sú podľa mnohých názorov veľmi nebezpeční a doteraz sa na európskom území nevyskytovali. V určitých prípadoch by ich výskyt a šírenie mohli spôsobiť náhly zánik niektorých oblastí európskej poľnohospodárskej výroby, najmä pokiaľ ide o málo rozšírené plodiny, a spôsobiť tak ich producentom vysoké ekonomické straty.

5.4. V dôsledku objavenia sa škodcov alebo chorôb cudzieho pôvodu môže okrem ohrozenia poľnohospodárskej činnosti v určitých výrobných oblastiach dôjsť aj k zvýšeniu vlastných výrobných nákladov európskych poľnohospodárov, a tým k zníženiu rentability ich poľnohospodárskych podnikov. Títo škodcovia a choroby môžu mať navyše výrazný hospodársky, environmentálny alebo sociálny vplyv na celé európske územie.

5.5. Ako aktuálny príklad, ktorý jasne a nepopierateľne dokumentuje závažnosť tohto problému, možno uviesť nedávny prípad dovozu citrusov z Južnej Afriky. Počas poslednej sezóny bol do európskych prístavov dovezený značný náklad týchto juhoafrických citrusov nakazených nebezpečnou hubou *Guignardia Citricarpa*, ktorá spôsobuje chorobu čiernych škvŕn. Konkrétne bol tento patogén v citrusoch dovezených z Južnej Afriky zistený v 35 prípadoch.

5.6. V dôsledku laxnosti EÚ je tak ohrozených 500 000 hektárov jej územia, na ktorom sa pestujú citrusy, keďže neexistuje účinný prostriedok na vyhubenie tejto choroby. Jej výskyt by mal extrémne škodlivé účinky z hospodárskeho, environmentálneho a sociálneho hľadiska a ohrozil by zabezpečenie dodávok.

5.7. Hoci návrh nových predpisov vo fytozitanárnej oblasti v určitých ohľadoch vylepšuje smernicu Rady 2000/29/ES z 8. mája 2000 o ochranných opatreniach proti zavlečeniu organizmov škodlivých pre rastliny alebo rastlinné produkty do spoločenstva a proti ich rozšíreniu v rámci spoločenstva ⁽²⁰⁾, stále sa nezaoberá určitými, zásadnými aspektmi, takže väčšina najdôležitejších problémov stále čaká na riešenie.

5.8. Treba tiež zdôrazniť, že potraviny dovážané z tretích krajín nie sú vyrobené za rovnakých podmienok, ako sú podmienky v EÚ. Tieto štáty dovoľujú používať mnohé fytozitanárne produkty, ktoré nie sú v Európe povolené, ich maximálne hodnoty rezíduí (MRL) sú vyššie ako tie, ktoré sú povolené na európskom území, sociálne a profesijné podmienky sa líšia od európskych a ochrana, ktorú zabezpečujú, je menšia, prípadne vôbec neexistuje.

5.9. Z hľadiska európskeho spotrebiteľa treba zdôrazniť, že v otázke bezpečnosti a vysledovateľnosti existuje jasný a preukázaný rozdiel medzi zahraničnými výrobkami a výrobkami z EÚ.

⁽¹⁹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽²⁰⁾ Ú. v. EŠ L 169, 10.7.2000, s. 1.

5.10. Súčasnú právnu predpisovú obmedzujú používanie čoraz väčšieho množstva účinných látok proti určitým škodcom alebo chorobám. Tieto obmedzenia pre európskych poľnohospodárov by sa mohli časom týkať až 50 % výrobkov, ktoré boli dostupné v posledných rokoch. Okrem toho osoby, ktoré aplikujú tieto látky, musia spĺňať prísnejšie požiadavky, čo si vyžaduje ich ďalšie vzdelávanie, a pri aplikácii týchto látok používajú viac ochranných prostriedkov.

5.11. Zásada reciprocity by mala zaručovať, aby sa pri výrobe všetkých poľnohospodárskych produktov, ktoré prichádzajú na daný trh, povinne dodržiavali požiadavky alebo normy (okrem iného v oblasti zdravotnej bezpečnosti, environmentálnej podmienenosti a používania aktívnych látok) platné pre plodiny, ktoré sa pestujú v Európe.

V Bruseli 18. marca 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE
